

Rapport fra arbeidet med å etablere en samarbeidsmodell for Aust-Agder museum og arkiv, Arkivsenter sør og Vest-Agder-museet

De tre kulturarv/arkivinstitusjonene Arkivsenter Sør IKS, Vest-Agder-museet IKS, og Aust-Agder museum og arkiv IKS innledet i 2025 et avtalefestet samarbeid for å styrke museums og arkivstrukturen i Agder. Målet er å utvikle en samarbeidsmodell som bidrar til å levere museums- og arkivtjenester av høy faglig kvalitet til eiere, avtalepartnere, brukere og publikum.

Institusjonene kom raskt i gang med samarbeidet og har i løpet av året etablert samarbeidsstrukturer som allerede har fått stor betydning for resultatene i 2025. Sammen har vi løftet arbeidet med områder som blant annet felles billett-tilbud til publikum i hele Agder, bygningsvern, mangfoldsutfordringer og arkivtjenester. Samarbeidet har vært preget av entusiasme og vilje til å se nye muligheter. Institusjonene har lagt store ressurser inn i samarbeidet, men også klart å utløse nasjonale utviklingsmidler til museum og arkiv. Erfaringene på dette området er at samarbeidsmodellen gir gode muligheter for styrket prosjektfinansiering. De tre institusjonene kan på den siden søke midler hver for seg og samtidig vise til et avtalefestet samarbeid. Til sammen ble det utløst 1 072 000 kroner i eksterne prosjektmidler for 2025. Institusjonene har samlet brukt rundt 2,4 årsverk direkte på samarbeidet.

Bakgrunn

Bakgrunnen for samarbeidet var utredningen *Rapport om arkiv og museumsstruktur i Agder*, initiert av Agder fylkeskommune, som ble ferdigstilt i 2024. På bakgrunn av rapporten ble det vedtatt å etablere en samarbeidsstruktur for Arkivsenter Sør IKS, Vest-Agder-museet IKS, og Aust-Agder museum og arkiv IKS, for å videreutvikle og styrke arbeidet innen arkiv- og museumsfeltet i regionen til nytte for både fagmiljøene, kommunene og publikum. Samarbeidsstrukturen er bygget opp omkring følgende arbeidsområder:

1. Utvidet arkiv- og museumssamarbeid
2. Utvidet samarbeid museum
3. Utvidet samarbeid om arkivtjenester til kommuner og fylkeskommuner

Arbeidet reguleres og organiseres av handlingsplaner som vedtas i felles styremøte for de tre virksomhetene. For oversikt over handlingsplaner og fullstendig oversikt over aktivitetene i 2025 vises til vedlegg 1.

I det følgende redegjøres for større strategiske samarbeidsprosjekter og samarbeidsflater.

1. Utvidet arkiv- og museumssamarbeid

Funksjonshemmedes historie på Agder

Historien til funksjonshemmede har lenge vært lite synlig i arkiv- og museumssektoren. Prosjektet «Fram i lyset!» har hatt som mål å bringe denne historien fram og gi et bredere bilde av funksjonshemmede sine erfaringer og historikk i regionen. Arbeidet er forankret i virksomhetenes ambisjoner om å styrke mangfoldsperspektivet i sitt arbeid. Prosjektet har fått oppmerksomhet nasjonalt og økonomisk støtte av Kulturrådet.

Kartleggingen har gitt oversikt over eksisterende materiale, avdekket betydelige hull og synliggjort behovet for mer dokumentasjon. Prosjektet munnet ut i en rapport og funnene ble presentert på et arrangement på KUBEN i Arendal i anledning FN-dagen for funksjonshemmede, 3. desember.

Prosjektet har vært et samarbeid mellom Aust-Agder museum og arkiv, Vest-Agder-museet, Arkivsenter Sør, Nasjonalarkivet Kristiansand og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon Agder. Denne regionale forankringen har styrket både kvaliteten og relevansen i arbeidet. Resultatene gir et viktig grunnlag for videre innsamling, forskning og formidling, og markerer et tydeleg skritt mot en mer inkluderende og representativ kulturarv i Agder.

Etablere arkiv- og museumsforum Agder

Vi har hatt dialog med aktuelle institusjoner i fylket med tanke på å avklare behov og interesser for å etablere et arkiv- og museumsforum i Agder. På bakgrunn av tilbakemeldinger og etter avklaring med Agder fylkeskommune ble det besluttet å jobbe mer trinnvis med dette målet. For 2025 er det etablert et samarbeidsforum mellom Aust-Agder museum og arkiv, Vest-Agder-museet og Arkivsenter sør. Det er gjennomført kontaktmøter med Agder fylkeskommune og felles styremøte mellom virksomhetene. Det vil bli jobbet videre med et trinn 2 med tanke på å utvide forumet til andre aktører i Agder.

Agderbilder

Agderbilder.no er en fotobase på nett med bilder fra regionen, driftet av Vest-Agder-museet i samarbeid med Agder fylkeskommune og medlemsinstitusjonene, hvor Aust-Agder museum og arkiv, Arkivsenter Sør og Vest-Agder-museet er de tre største. Ved årsslutt inneholder basen 106 930 fotografier.

Fotarkivaren i VAM samarbeider med både Fylkeskommunen og fotoarkivar på AAma når det gjelder å hjelpe medlemmer med programvare, rettigheter/personvern og metadata.

Det kommer stadig henvendelser som gjelder bestilling av bilder til ulikt bruk, både privat og kommersielt. I tillegg er det av og til ny informasjon om bildene. Årsmøtet diskuterte videre drift og utvikling av Agderbilder.no.

Administrasjon

De tre institusjonene har dialog ved nyinnkjøp av systemer for å vurdere felles innkjøp eller valg av samme leverandør. Institusjonene har allerede bl.a. samme leverandør på IT-system og regnskap. Kontakten i 2025 var knyttet til VAMs kommende anskaffelse av FDV-system.

Forskning

Vest-Agder-museet og Aust-Agder museum og arkiv har tatt et tettere grep om Agderseminaret og utviklingen av Forskernettverk Agder. Målet er at nettverket i enda større grad skal bli en base for samarbeid om forskning i institusjonene i Agder.

AAma og VAM inngikk i 2025 en samarbeidsavtale om forskning ved de to institusjonene. Målet er å styrke forskningen og kunnskapsutviklingen begge steder, samt etablere tettere kontakt for gjennom det å skape større fagmiljøer. Avtalen trer i kraft fom. 2026

100-års jubileum, “Fullriggeren Sørlandet”

Fullriggeren Sørlandet har kontaktet AAma og VAM med spørsmål om de to museene kan samarbeide om et opplegg/utstilling knyttet til Sørlandets 100-års jubileum. Kan dette utvikles til en “maritim festival”. AAma og VAM har etablert dialogen og samarbeidet i 2025 og invitert inn Arkivsenter sør. Arbeidet videreføres i 2026.

2. Utvidet samarbeid museum

Felles årskort til museene i Agder

Et viktig mål for samarbeidsstrukturen har vært å styrke billettsamarbeid mellom museumsinstitusjonene til beste for publikum i Agder. I dette arbeidet har det blitt hentet erfaringer fra tilsvarende samarbeid i andre regioner. På denne bakgrunn har VAM og AAma utviklet et felles årskort for alle museene i porteføljen for 2026. Kortet gir i tillegg gratis inngang til de fleste arrangement som foredrag, omvisninger og utstillingsåpninger. Institusjonene vil følge opp erfaringene med årskortet med tanke på eventuelle justeringer.

Tilgjengelighet for blinde og svaksynte i museer

Prosjektet «Tilgjengelighet for blinde og svaksynte i museer: økt inkludering og deltakelse» startet i januar 2025, med kurs i synstolking for alle formidlerne i AAma, VAM og Kunstsilo. Sammen med Blindeforbundet er det også gjennomført øvingsdager i deltakemuseene. Blindeforbundet leverte en rapport med forslag til tiltak som vil øke tilgjengeligheten ved museene. Rapporten ble lansert i desember 2025. Prosjektet har mottatt støtte fra Kulturdirektoratet.

Museumspedagogisk fagdag, Arendalsuka og annet formidlingsamarbeid.

AAma, VAM og flere museer samarbeider om en årlig fagdag for å utveksle erfaringer, øke kompetanse og styrke samarbeidet. Lokaliteten for møtet går på omgang mellom de ulike museene.

AAma og VAM samarbeider videre med bl.a. Kunstsilo og Fyrmuseet om Sørnorsk lærerstevne for å fremme kunnskapen om museenes tilbud til skolene blant lærere i skoler og barnehager.

AAma, VAM og Lindesnes fyrmuseum samarbeider med Norges Museumsforbund om flere arrangementer under Arendalsuka. Noen av disse ble avholdt på Kuben, og noen på Gamle Oksøy i Arendal sentrum.

Støtte til lokalmuseene

VAM og AAmA tilbyr faglig og økonomisk støtte til lokalmuseene/museene som ikke er del av de konsoliderte museene eller mottar statlig eller fylkeskommunal støtte på andre måter. Den faglige rådgivningen kan enten være direkte overfor et enkelt museum, eller i form av kurs hvor flere museer kan delta.

Museene samarbeider også om å støtte Agder museums lag.

Bygningsvern

AAmA og VAM bruker samme kriteriesett for vurdering av tilstandsgrad på den antikvariske bygningsmassen, dette gjør at tilstanden på bygningsmassen kan vurderes på tvers av museumsavdelingene. I 2025 er det også utarbeidet felles 5-års plan for istandsetting av den antikvariske bygningsmassen ved de to institusjonene.

Agder fylkeskommune har de siste årene avsatt midler til istandsetting av den antikvariske bygningsmassen ved de to institusjonene. I 2025 la VAM og AAmA frem en felles søknad om bruk av disse midlene.

Læringsarena sørvest - bygningsvern

Læringsarena sørvest er et samarbeid mellom AAmA, VAM og Ryfylkemuseet. Prosjektet er treårig og støttet av Kulturdirektoratet. Hovedmålet for prosjektet er å etablere varige samarbeidsrelasjoner mellom de tre institusjonene innenfor håndverk, med særlig fokus på bygningsvern. Prosjektet startet opp i 2025 med etablering av prosjektorganisasjonen og prosjektleder. De første fellessamlingene kommer i 2026.

Et delmål i læringsarenaprojektet er å etablere de tre museene/museumsavdelingene Ryfylkemuseet, Setesdalsmuseet (AAm) og Kristiansand museum (VAM) som arenaer for NTNU sitt bachelorprogram innen tradisjonelt bygghåndverk. Dette forsetter nok søkere lokalt til at studiet også kan startes opp i Rogaland og Agder. Fra før finnes læringsarenaer flere steder i landet, men ingen knyttet til Sørlandet og Rogaland. Bachelorgraden er en viktig del av utdanningsløpet for å øke kompetansen innen bygningsvern på Agder. Antikvariske bygg i privat eller offentlig eie, både kirker og profane bygg, er en viktig del av kulturarven i Agder.

Bl.a. satsinger som Kirkebevaringsfondet vil bidra til økt etterspørsel etter håndverkerkompetanse de neste årene. Byggeskikken i Norge har mange “dialekter” typiske for ulike regioner. Det er derfor viktig at håndverkerne får opplæring innenfor egen region og med utgangspunkt i bygninger tilsvarende dem de skal arbeide på senere. Fylkeskommunen har allerede tilbud på VGS og Fagskolenivå, mens batchelorgraden ved NTNU vil være neste påbygg.

3. Utvidet samarbeid om arkivtjenester til kommuner og fylkeskommuner.

AAma og Arkivsenter sør utfører lovpålagte arkivoppgaver på vegne av alle kommunene og fylkeskommunen i Agder. Selskapenes oppdrag er å sørge for bevaring av de administrative eldre og avsluttede kommunale og fylkeskommunale arkivene i fylket, samt å styrke arkivkompetansen i kommunene. Et samarbeid knyttet til disse tjenestene gir bedre og likere tjenester for kommunene. Det ble gode gevinster av samarbeidet i 2025.

Det ble enighet om å opprette en felles som ikt-rådgiver i fellesskap for begge selskapene for å sikre håndtering og bevaring av digitalt skapte arkiver. Det trengs økt kapasitet og videre utvikling. Selskapene har sendt en felles søknad til fylkeskommunen om økonomisk støtte til å opprette stillingen i en oppstartsperiode på tre år.

I tillegg er det kartlagt synergier i arkivsam arbeidet mellom AAma og Arkivsenter sør og startet opp ulike samarbeidsprosjekter innenfor flere fagområder; slik som rådgivning og kurs, digitalt skapte arkiver, formidling og arkivdepot. Mange ansatte har vært involvert og det er arrangert felles samling for alle arkivansatte i selskapene.

16. 3. 2025

Ellen Aslaksen, Direktør Aust-Agder museum og arkiv IKS

John Olsen, Direktør Vest-Agder-museet IKS

Turid Holen, Arkivsjef Arkivsenter sør IKS

Vedlegg:

1. Tids- og ressursbruk for samarbeidsprosjekter i 2025
2. Handlingsplan for samarbeidet, lagt fram for felles styremøte i november 2025.